

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO. 44 (3548) ●

● ЧАЦВЕР, 23 ЛІСТАПАДА, 2017

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Глыбокая плынь роднай культуры
Шмат беларускіх мерапрыемстваў праходзіць сёлета ў суседняй Польшчы **Стар. 2**

Музычныя вітравы эпохі Скарыны
Стар. 3

Дыялог праз гады
У Купалаўскім музеі адкрылася выстава “Два Яны. Сустрэча ў Мінску”, прысвечаная народным паэтам Беларусі ды Латвіі Янку Купалу і Яну Райнісу **Стар. 4**

ТРАДЫЦЫ

Блізкія людзі з Сібіры

Міжрэгіянальны фестываль беларускай творчасці “У гасцях у Лявоніхі” прысвячаўся гэтай восенню 80-годдзю Новасібірскай вобласці

Захаванне народных традыцый — гэта і вялікая, удумлівая павага да мінулага, і праца ўласнай душы ў дні сённяшнім. Як нельга на “голым месцы” ўтварыць нейкую культурную традыцыю, так і нават багата традыцый хутка губляюцца, калі не маюць жывой падпіткі, нейкіх арганізацыйных захадаў з боку нашчадкаў. Каб падтрымліваць духоўныя павязі з зямлёю, культурай бацькоў-продкаў, і ладзяць беларусы Новасібірскай вобласці свае фестывалі. Сёлета ж 21 кастрычніка праходзіў ужо 15-ы Міжрэгіянальны фестываль беларускай творчасці “У гасцях у Лявоніхі”. Месцам яго правядзення стаў горад Чулым, а прысвяцілі мясцовыя беларусы святочную імпрэзу 80-годдзю вобласці. Ладзіў свята Новасібірскі цэнтр беларускай культуры сумесна з адміністрацыяй Чулымскага раёна і мясцовым Домам культуры і вольнага часу.

АНЖАЛА ІВАНЧЕНКА

На фестывалі выступалі гурты “Лявоніха”, “Белый цвет” і “Чапурушка”

Гасціннасць заўсёды была характэрнаю рысай славян, у тым ліку й беларусаў. Гасця ж, паводле традыцый, належала накарміць і напаіць уволью. Так і на беларускім фэсце гаспадары-чульмыцы частавалі ўсіх ахвочых нацыянальнымі беларускімі стравамі: былі на сталах драпікі, халаднік, калдуны, пірагамі з

разнастайнымі начынкамі. Перад канцэртамі гасцям прапанавалі паўдзельнічаць у майстар-класах, атрымаць досвед з рук майстроў дэкарацыйна-прыкладнай творчасці. Як заўсёды, вялікую цікавасць выклікаў майстар-клас па саломяпляцэнні ад Вольгі

Верашчагінай, кіраўніцы Узорнай студыі “Плетение” з Ардынскага раёна. Свае асаблівыя прыёмы разьбы па дрэве ды тэхналогію вырабу беларускай льялікі з тканіны й нітак паказалі майстры з Чулымскага, Каргацкага і Куйбышаўскага раёнаў. Гасці фестывалю маглі

здзейсніць і своеасаблівы экскурс у беларускую гісторыю: у фае была прадстаўлена фотавыстава, прысвечаная маштабнаму перасяленню беларускіх сялян у Сібір. А крыху пазней адкрываўся фестываль фільмам-замалёўкай пра беларусаў Чулымскага раёна. → **Стар. 2**

ВЕСТКІ

Госці з Мінска ў Нарве

Прадстаўнікі Беларускага дзяржаўнага педуніверсітэта імя Максіма Танка падпісалі пагадненне аб супрацоўніцтве з Нарвскім каледжам Тартускага ўніверсітэта Эстоніі

Для наладжвання партнёрскага сувязяў з каледжам у Нарве прыбыла дэлегацыя з БДПУ імя Максіма Танка на чале з рэктарам, прафесарам, доктарам педагагічных навук Аляксандрам Жуком. І яшчэ ў дзень прыбыцця, 12 лістапада, стала магчымай сустрэча педагогаў з нарвскімі “Сябрамі”. Мы віталі гасцей хлебам-соллю ў Доме народаў, зладзілі для іх канцэрт. Госці змаглі пераканацца: мы шануем беларускую культуру, паціраем яе ў Эстоніі. Мора пацуццяў ды ўспамінаў спарадзіла сустрэча ў Таццяны Макаранкі, адной з нашых актывістак: яна ў 1988-м закончыла якрэз гэту вядомую педагагічную ВНУ Беларусі. Мы разам гарталі выпускны альбом Таццяны, абмяняліся памятнымі сувенірамі-падарункамі. Больш за тры гады зносінаў пралацелі непрыкметна, і агульных планаў на перспектыву — шмат.

Дамова аб супрацоўніцтве паміж Беларускам дзяржаўным педуніверсітэтам імя Максіма Танка і Нарвскім каледжам Тартускага ўніверсітэта была падпісана 14 лістапада. Будзем сябраваць!

Віктар Байкачоў, намеснік старшыні нарвскага Беларускага таварыства “Сябры”

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

У люстэрку гістарычных фактаў

Іна Ганчаровіч

Беларускія вучоныя завяршаюць працу па падрыхтоўцы да выдання апошняга, 4-га тома “Вялікага гістарычнага атласа Беларусі”

Салідныя тамы! Прыемныя сюрызы для ўсіх, хто ўсур’ёз цікавіцца праўдзівай беларускай гісторыяй. Па словах куратара выдання, кандыдата гістарычных навук Валянціны Яноўскай, гэта вялікае дасягненне і ўнікальная па сваёй сутнасці праца. І асноўная мэта, якую паставілі перад сабой вучоныя: праўдзіва паказаць увесь гістарычны шлях Беларусі, яе народа, грунтоўчыся на архіўных матэрыялах і найноўшых адкрыццях гісторыкаў. “Па гэты час такіх фундаментальных выданняў у Беларусі

не было, няма іх пакуль і ў нашых суседзях”, — падкрэсліла ў размове са мной Валянціна Васілеўна.

Першапачаткова, як расказала навукоўца, “Вялікі гістарычны атлас Беларусі” планавалася ў трох тамах, але пасля выхду 1-га тома ў 2009-м рэдкалегія прыняла важнае рашэнне: змяніць яго структуру, падрыхтаваць і 4-ы том. І ўжо тры з іх выйшлі з друку. Давайце прыгледзімся, пра што там апавядаецца.

У першым томе Атласа шмат цікавай інфармацыі пра раннія перыяды гісторыі: ад найстаражытных плядоў першабытнага чалавека на беларускай зямлі да сярэдзіны XVI стагоддзя. Калі канкрэтней, то да 1569 года: менавіта ж тады ў выніку Люблінскай уніі беларускія землі ўвайшлі ў склад Рэчы Паспалітай. Выданне ілюстравана ўнікальнымі

старадаўнімі картамі — каштоўнымі, нагляднымі сведчаннямі пра нашу багатую і даўнюю гісторыю. На картах у храналагічным парадку адлюстраваны працэсы зараджэння, эвалюцыі першых дзяржаўных утварэнняў: Польшча, Турава-Пінскага старажытных княстваў. Значная ўвага ў томе надаецца этнічнай гісторыі беларускага народа, прасочваецца, як паступова фарміравалася беларуская народнасць. Бо гэта ж быў працяглы і складаны працэс, які ўключаў фарміраванне агульнай тэрыторыі, станаўленне і развіццё мовы, агульных звычаяў, абрадаў, традыцый.

Другі том (выйшаў у 2013-м) ахоплівае перыяд ад 1569-га да канца XVIII стагоддзя, калі ў выніку трэцяга падзелу Рэчы Паспалітай (1795 год) беларускія землі былі ўключаны ў склад Расійскай імперыі.

У той перыяд лёс Беларусі, яе народа быў цесна спалучаны з лёсамі народаў іншых, якія ўтваралі Рэч Паспалітую: літоўцаў, палякаў, украінцаў, яўрэяў, татароў ды іншых этнічных меншасцяў. “Вось таму ў працы над Атласам скарыстоўвалі мы не толькі матэрыялы айчынных навукоўцаў, але й улічвалі досвед вучоных суседніх краін: Літвы, Латвіі, Польшчы, Украіны, Расіі, — распавядае Валянціна Васілеўна. — І ўсё — дзеля таго, каб даць максімальна поўныя, навукова абгрунтаваныя картаграфічныя выявы найважнейшага перыяду Беларускай гісторыі. Пры падрыхтоўцы тома, дарчы, прынялі мы такое рашэнне: пры абазначэнні назваў населеных пунктаў перавагу аддаваць тым спрадвечным, гістарычным формам, якія ўмацаваліся ў крыніцах на стара-

Тры тамы выдання

беларускай мове. Хоць у польскіх выданнях, датаваных XVIII стагоддзем, такія формы часам і не прыжыліся”. → **Стар. 3**

ПРАЕКТЫ

Глыбокая плынь роднай культуры

Шмат беларускіх мерапрыемстваў праходзіць сёлета ў суседняй Польшчы

Кацярына Мядзведская

Зайшла нядаўна ў фэйсбуку на старонку Культурнага цэнтра Беларусі ў Варшаве — і пабачыла запрашэнне на выставу "Этна ў сучасным гучанні" студэнтаў Брэскага дзяржуніверсітэта імя А. С. Пушкіна. Там жа інфармацыя пра тое, як беларускія дыпламаты ўпарадкавалі месцы пахавання савецкіх воінаў на Брудноўскіх могілках Варшавы, пра майстар-клас для дзяцей па вырабе беларускіх гліняных цацак у Цэнтры прываслаўнай культуры імя святых Кірыла і Мяфодзія. І яшчэ на старонцы Культурнага цэнтра Беларусі — цэлы калейдаскоп з разнастайных беларускіх спраў ды падзей.

Вось навіна пра VIII Міжнародны фестываль гістарычных і ваенных фільмаў, які праішоў у Варшаве. Высокім узнагарод на ім былі ўдастоены два беларускія рэжысёры студыі дакументальных фільмаў "Майстарня Уладзіміра Бокуна": Таццяна Краўчанка за фільм "Варшаўскі рубяж. Беларусь ў Войску Польскім" і Аляксей Раковіч за фільм "Монтэ-Касіна. Доўгая дарога дадому". Першая стужка расказвае пра гісторыю ўдзелу беларусаў у Вераснёўскай кампаніі 1939 года. Другая — пра лёс беларускіх герояў Войска Польскага, якія змагаліся за ўзяцце Рыма, удзельнічаўшы ў бітве пад Монтэ-Касіна. "Палякі памятаюць

Дзень беларускай культуры ў адной са школ Варшавы

сваіх герояў Вераснёўскай кампаніі 1939 года, але ж гэта не толькі польская, гэта і беларуская гісторыя, — гаворыць дырэктар Культурнага цэнтра Беларусі ў Варшаве Міхаіл Рыбакоў, да якога я звярнулася па каментар. — Для жыхароў Заходняй Беларусі Другая Сусветная пачалася ўжо 1 верасня 1939 года, а 70 тысяч нашых суайчыннікаў змагаліся з нацыстамі з першага дня вайны. Мала хто ў Польшчы пра тое сёння ведае: беларусы, прываслаўныя жыхары Заходняй Беларусі, не бралі ў польскае войска. Але ж яны, здаралася, самі патрабавалі, каб іх накіроўвалі на фронт. Мужна яны абаранялі Варшаву... Служачы ў арміі генерала Уладзіслава Андэрс, змагаліся за Рым у бітве пад Монтэ-Касіна, за Вялікабрытанію. З матэрыялаў, вядомыя як знытыя абодва фільмы, вынікае: беларуская "жа-

лезная" дывізія, "Зубры" (так яшчэ называлі 20-ю пяхотную дывізію), выстойвала і перамагала там, дзе іншыя адступалі. Гэта сапраўды было так! Той жа Андэрс прызнаваў: самыя стойкія салдаты, з якімі яму даводзілася ваяваць, — беларусы".

Дарэчы, фільм "Варшаўскі рубяж. Беларусь ў Войску Польскім" дэманструаўся і ў час работы беларуска-польскай выставы "Беларусы ў Войску Польскім", што праходзіла ў Мінску, Брэсце, Варшаве. Гэтая стужка таксама суправаджала экспазіцыю мастацкіх твораў "Бярозы ў культуры славян" нашай супляменніцы ў Польшчы Анеты Скаржынскай.

На старонцы Беларускага культурнага цэнтра ёсць і цікавая інфармацыя пра чарговы набор слухачоў на курсы беларускай мовы. У якасці настаўнікаў запрошаны выкладчыкі кафедры бела-

Падарункі ў дзіцячы садок у Гайнаўцы

рускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта. "Штогод набіраем новыя групы, — удакладняе Міхаіл Рыбакоў. — Звычайна ж нашы слухачы — палякі, этнічныя беларусы. Мова ім патрэбна для зносінаў пад час паездак у Беларусь. А сярэд выпускнікоў леташняга набору быў і адзін літовец, студэнт-лінгвіст Варшаўскага ўніверсітэта, які вывучаў мову, як кажуць, з навуковай цікавасцю". Усе часцей, па словах Міхаіла, прыходзяць у Цэнтр беларусы з Варшавы, пытаюць: а ці праводзяцца заняткі для дзяцей? І такія моцны хутка з'явіцца, як дарэчы, і сама беларуская суполка ў Варшаве. Не сакрэт: сёння ў сталіцы суседняй дзяржавы жыве шмат маладых беларусаў. Так што ідэя стварэння беларускай культурнай арганізацыі ўжо збірае энтузіястаў, аднадумцаў.

Міхаіл Рыбакоў паведаміў таксама пра новы праект Бе-

ларускага культурнага цэнтра з маладымі гісторыкам Віктарам Корбутам: выпуск Турыстычнага даведніка па беларускіх мясцінах Польшчы і польскіх у Беларусі на дзвюх мовах, беларускай і польскай. Былы карэспандэнт газеты "СБ. Беларусь сёння" піша доктарскую ў Варшаўскім ўніверсітэце, займаецца даследаваннем гісторыі архітэктуры. У час традыцыйнай назнавальнай праграмы БКЦ і кафедры беларусістыкі Варшаўскага ўніверсітэта "Беларусь у панараме" Віктар Корбут прэзентаваў найбольш вядомыя беларускія мясціны ў Варшаве. Дарэчы, аднымі з першапраходцаў на новым экскурсійным маршруце сталі юныя пераможцы ўсепольскай алімпіяды па беларускай мове. Праводзіў гісторыю на сустрэчы і архітэктурныя паралелі: у некаторых беларускіх будынках ёсць прататыпы ў Поль-

шчы — і наадварот. Так, на Чырвоны касцёл у Мінску ў многім падобны неараманскі касцёл Святой Эльжбеты ў польскім Ютросіне. А копіяй Варшаўскіх Лазенак, былой летняй рэзідэнцыі караля Рэчы Паспалітай Станіслава Аўгуста Панятоўскага, з'яўляецца сядзіба беларускіх графоў Умястоўскіх, што ў вёсцы Жамыслаўль Іўеўскага раёна Гродзенскай вобласці. Будынкі-блізнікі таксама й Фарны касцёл у беларускім Нясвіжы і касцёл святых Пятра і Паўла ў польскім Кракаве.

Вельмі насычанае беларускімі справамі ды імпрэзамі жыццё на Беластоцчыне, дзе беларусы — карэньныя жыхары. Часта можна патрапіць там на выступленні прафесійных і аматарскіх музычных гуртоў з Беларусі, тэатральны труп, адкрыццё экспазіцыі з беларускіх музеяў. Развіццю культурных стасункаў між краінамі вельмі спрыяюць Амбасады Беларусі ў Варшаве ды Польшчы ў Мінску: толькі ў апошні час доўгатэрміновыя дамовы аб супрацоўніцтве падпісаны паміж Белдзяржфілармоніяй ды Беластоцкай операй і філармоніяй, Беластоцкім драмтэатрам імя А. Вянгеркі ды Рэспубліканскім тэатрам беларускай драматургіі, Нацыянальным мастацкім музеем Беларусі ды Падляскім музеем у Беластоку. Ёсць прапановы польскіх калег да айчынных выдавецтваў: прывозіць беларускія кнігі на кірмашы, выставы-продажы ў Польшчу. "І яны будучы карыстацца попытам, — упэўнены Міхаіл Рыбакоў. — Жыхары суседняй краіны сёння вельмі цікавяцца ўсім беларускім".

ТРАДЫЦЫ

Блізкія людзі з Сібіры

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

У тэатралізаваным прадстаўленні нароўні з традыцыйнымі персанажамі беларускага фальклору паўдзельнічалі самадзейныя творчыя калектывы. Як добрых старых знаёмых там сустрэлі народныя гурты "Чапурушка" з Кочанеўскага раёна, "Кумушкі" з Ардынскага, "Сібірскае ўзор" з Мошкаўскага. Выступалі яшчэ калыванскі ансамбль танца народаў Сібіры "Надежда", з сяла Заўяялава Тагучынскага раёна прыехалі народны хор рускай песні "Роднікі". Былі на сцэне, вядома ж, і чулымскія артысты: вакальны гурт "Варенька", ансамбль "Звонніца", танцавальны "Вдохновение", а таксама салістка Валянціна Куркіна, Алена Субоціна,

Таццяна Мауль, Вікторыя Талочная, Вера Косінава, Паліна Анішчанка.

Прадаваліся мы, што далучаюцца да нашага фестывалю й новыя гурты. Упершыню сёлета на ім выступілі народныя калектывы з вёскі Бальшая Талда Пракоп'еўскага раёна Кемераўскай вобласці: беларускі аўтантычны сямейны ансамбль "Лявоніха" (кіраўніца В. Я. Селязнёва) і яго калектыў-спадарожнік "Белый цвет" (кіраўніца Л. М. Шабаліна) прыехалі загадваць. За тры дні госці нашы наведвалі Новасібірскі цэнтр беларускай культуры, абмяняліся песенным досведам, рэпертуарам. Пры тым здзівілі не толькі гасцей фестывалю, але і ўдзельнікаў сваёй незвычайнай манерай, стылем вы-

Вакальная група "Варенька" з Чулымскага раёна

канання беларускіх народных песень, якія прыехалі ў Сібір разам з перасяленцамі напрыканцы XIX — пачатку XX стагоддзя. Госці ацанілі гасціннасць, ветлівасць гаспадароў фесту, за што й дзякавалі шчыра дырэктарцы Новасібірскага цэнтра беларускай культуры Анастасіі Дзяменцэвай і дырэктарцы Чулымскага раёнага дома культуры і вольнага часу Алесі Прылепскай. І, вядома ж, запрасілі творчыя гурты беларусаў, салістаў Новасібірскай вобласці да сабе: з візітам у адказ.

Уручаючы дыпламы й памятныя прызы ўсім удзельнікам фестывалю, Анастасія Дзяменцэва адзначыла: фестываль "У гасцях у Лявоніхі" стаў сапраўдным сімвалам аднаўлення беларускай і рускай культур. Гэтае прыгожае свята служыць высакароднай мэце: умацаванню міру, паразуменню паміж народамі, захаванню культурнай разнастайнасці.

Марыя Мельнікава, супрацоўніца Новасібірскага цэнтра беларускай культуры

ВЕСТКІ

Эстафета вобразаў і слоў

Да 135-х угодкаў Якуба Коласа цікавая выстава адкрылася ў Літаратурным музеі Петруся Броўкі

Выстава "Якуб Колас і Петруся Броўка. 3 душой, расчыненнай наўсцяж..." — плён сумеснай працы як супрацоўнікаў музея, так і спецыялістаў з Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа, Нацыянальнага архіва Беларусі. Не сакрэт: Петруся Броўка набываў майстарства дзякуючы ўважліваму стаўленню да працы старэйшых таварышаў, самымі ўплывовымі сярэд якіх былі Якуб Колас і Янка Купала. То былі "паэтычныя настаўнікі" Петруся Броўкі, а пасля й чулыя старэйшыя сябры. І ўважлівасці да людзей, жыццядобру пэзт вучыўся ў Якуба Коласа. Іх творчым, жыццёвым стаўленню і прысвечана выстава. Прадстаўлены фотаздымкі, рукапісы і асабістыя рэчы абодвух паэтаў.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

У люстэрку гістарычных фактаў

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

У 2016-м выйшаў трэці том Атласа. Ён ахоплівае перыяд ад першага падзелу Рэчы Паспалітай (1772) да рэвалюцыйных падзей лютага 1917 года. “Як вядома, у выніку падзе-

лу Рэчы Паспалітай беларуска-літоўскія землі ператварыліся ў фарпост Расійскай імперыі на захадзе: з канца XVIII стагоддзя тут праходзіла дзяржаўная мяжа, — прадаўжае аповед Валянціна Васілеўна. — Таму расійскія ўлады шмат увагі надавалі ўмацаванню новай заходняй мяжы імперыі, а ваенныя інжынеры распрацоўвалі праекты па арганізацыі фартыфікацыйнай лініі абароны. І шэраг карт Атласа прысвечаны якраз ваенна-палітычным падзеям, адлюстраванню адміністрацыйна-тэрытарыяльных пераўтварэнняў на беларускіх землях. У асобным раздзеле прадстаўлены асноўныя вехі грамадска-палітычнага жыцця і нацыянальнага руху. Падборка рэпрадукцый старадаўніх карт і планаў, створаных у асноўным расійскімі картографамі, адлюстроўвае працэс асваення беларускай тэрыторыі новымі ўладамі”.

Апошні, чацвёрты том, які хутка з’явіцца на паліцах

Валянціна Яноўская

Навукоўцы, якія працуюць над выданнем “Вялікі гістарычны атлас Беларусі”

кнігарняў, завершыць маштабную працу беларускіх гісторыкаў над выданнем. Ён будзе прысвечаны савецкаму перыяду і сучаснаму этапу беларускай дзяржаўнасці. “Калі задумвалі чацвёрты том, то нам здавалася, што праца пойдзе нашмат лягчэй, чым над іншымі тамамі: гэта ўсё ж блізка нам падзеі, — згадвае Валянціна Васілеўна. — Па гэты час, як нам здавалася, было выдадзена ўжо шмат карт, розных атласаў. Але, як апынулася, усё нашмат складаней. Самымі цяжкімі для нанясення на карту сталі 20-30-я гады нашай гісторыі. Адлюстраванне графічна было вельмі складана тым шматлікім ваенна-палітычным падзеі, што адбываліся на нашых тэрыторыях, тыя то аддзяленні, то далучэнні беларускіх зямель да Расіі, Польшчы, Украіны. Сталі таксама складанасцю і гістарычныя карты таго перыяду. Іх у нас про-

ста не было. І вось нядаўна, у пошуках іншых матэрыялаў, я зусім выпадкова ў пратаколах Прэзідыума Акадэміі навук выявіла запіс аб тым, што, аказваецца, у 30-х гадах у Інстытуце эканомікі рыхтаваўся да выдання “Вялікі атлас БССР”. Больш ніякіх запісаў пра тое не знайшла. Пакуль магу толькі выказаць здагадку: наступіў 37-ы год і тыя, хто ўдзельнічаў у падрыхтоўцы атласа, былі рэпрэсаваныя — магчыма, нават за нейкія залішнія падрабязнасці. Вядома ж, мы адразу заняліся архіўнымі пошукамі хоць нейкія напрацоўкі па гэтай тэме. І вось нядаўна мне патэлефанаваў супрацоўнік Цэнтральнага навуковага архіва НАН Беларусі Кірыл Сыцько. Паведаміў: знайшоў-такі ён тыя напрацоўкі беларускіх вучоных. Есць яшчэ адна праблема: дагэтуль рэдкалегія не прыйшла да адзінага меркавання, якую ж мову нам выкарыстоўваць

у назвах гарадоў: пісаць сучасныя назвы ці ўсё ж захаваць гістарызм? Бо перыяд, які мы апісваем у чацвёртым томе, характэрны тым, што ў невялікім прамежку часу змяняліся не толькі межы нашай дзяржавы, але й назвы гарадоў, адміністрацыйных цэнтраў. То яны былі на старабеларускай мове, то — русіфікаваныя, то набылі сучаснае гучанне. Гэтая праблема, мяркую, павінна вырашыцца ў бліжэйшы час”.

“Вялікі гістарычны атлас Беларусі”, праца над якой завяршаецца, можна будзе назваць самым фундаментальным беларускім гістарычным выданнем апошняга часу. У ім адлюстравана менавіта беларускі погляд на айчынную гісторыю, пачынаючы ад першых паселішчаў людзей на тэрыторыі Беларусі да сучаснасці. Несумненна, гэта вельмі патрэбны і сучаснасьвія кнігі.

КРАТАЙЎНА!

Музычныя вітражы эпохі Скарыны

Эла Дэвінская

Дырыжор і музыказнаўца Аляксей Фралоў прысвяціў 500-годдзю беларускага кнігадрукавання дзве новыя канцэртныя праграмы, якія прэзентаваліся на сцэне Белдзяржфілармоніі ў Мінску

Музыка эпохі Рэнэсанса — гэта якраз тая, што гучала ў пару падзіжніцкай дзейнасці Францыска Скарыны. Каб лепш разумець той час, варта ўслухоўвацца ў даўнія сугуччы. І 31 кастрычніка ў канцэрте, прысвечаным Францыску Скарыне і Марціну Лютэру, Аляксей Фралоў разам з доктарам тэалогіі Ірынай Дубянецкай прадставіў панараму музыкі эпохі Залатога века Беларусі. Да падзеі мастакі Мікола Купава і Аляксей Марачкін упрыгожылі фаясвамі карцінамі. Там і творчая група вернікаў у шляхетных строях вітала гасцей. Наведнікі стылёнай імпрэзы атрымалі аркушы з Бібліі Францыска Скарыны, аддрукаваныя на адноўленым варштаце.

Вечарыну адкрываў харал М. Лютэра “Цвярдэныя наша — Вечны Бог”. У выкананні сімфанічнага аркестра “Capella Academia” і ансамбля салістаў “Вытокі” гучалі творы І.-С. Баха, Г.-Ф. Гендэля, А. Дворжака, Мендэльсона-Бартольдзі, а таксама кампазітара Вацлава з Шамотул. “Эпоха Рэфармацыі падняла новую хвалю пераасэнсавання хрысціянства, і тыя працэсы адбіліся ў музыцы нямецкіх і чэшскіх кампазітараў”, — пракаментаваў творы вядоўца праграмы. Саліст Ілья Сільчукоў выканаў два фраг-

менты хваласпеваў з “Любчанскага канцыяналу” 1618 года — евангелічнага нотнага зборніка, выдадзенага ў мястэчку Любча, што на Гродзеншчыне, у Навагрудскім раёне. У выкананні арганіста Юрыя Габруся гучала прэлюдыя на харал “Kyrie, Gott heiligler Geist”. Салістка Наталля Акініна (мецца-сапрана) прадставіла дзве ары з араторыі “Месяц”. Ілья Сільчукоў і Юры Габрусь выканалі гімн Дж. Ньютана “Цудоўная ласка”.

Аляксей Фралоў праявіў высокае мастацтва дырыжыравання. Ён, адчуваючы кожны інструмент у аркестры, даваў кірунак руху меладзічным і вытанчаным гукам. “Гэта цудоўна арганізаваная містэрыя на Божую хвалу, — казала пасля канцэрта пэатка Ядвіга Рай. — За гэтыя 500 гадоў жыве і ўзмацняецца любоў да Бога, выяўляецца праз музыку й слова. Вельмі ўразіла выскокамастацкае адлюстраванне ў гуках такога складанага перыяду, як Рэфармацыя. Мастацтва музыкантаў — на вышэйшым узроўні”!

Слухачы былі ў захапленні ад канцэрта і атрымалі вялікае эмацыйнае задавальненне. Ададалі належае дырыжору, папулярнаму рэпертуару музыкі, вельмі харызматычнай асобе. Аляксей Фралоў натхніў музыку на выкананне складаных, узнёслых і дынамічных твораў, хваласпеваў. Летась, дарэчы, Аляксей паспяхова ажыццявіў міжнародны праект “Карона Скандынаўскага архіпелага”.

У хуткім часе, 8 лістапада, у Белдзяржфілармоніі па ініцыятыве Аляксея Фралова ладзіўся другі канцэрт, пад назвай “TUBA MIRUM”, прысвечаны 500-годдзю бела-

Аляксей Фралоў з фэгатам

рускай Бібліі. На гэты раз музычная дзея была з удзелам духавых інструментаў. Далучыўся да праекта вядомы трамбаніст з Францыі, прафесар Жак Мажэ. У Беларусь ён наведваў і Маладзечна, дзе даў некалькі майстар-класаў для студэнтаў музычнай вучэльні.

Аляксей Фралоў прадставіў Мінскі квартэт трамбаністаў і духавы аркестр “Няміга”. На вечарыне прагучалі творы Г. Тэлемана, К. Сэн-Санса, В. Пэтэрсана, Фэрана ды іншых вядомых кампазітараў. Тыя музычныя творы вядоўца праграмы, старшы выкладчык Акадэміі музыкі Аляксей Фралоў назваў шкельцамі з вялікага вітража эпохі Рэнэсанса: “Трамбан узнік напрыканцы XV стагоддзя, прыблізна тады, калі нарадзіўся

Францыск Скарына. Новы музычны інструмент з’явіўся ў Нюрнбергу ў сям’і Нойшэляў, дзе трубачы вынайшлі цікавы інструмент басавага тэмбра”. Паводле яго словаў, у эпоху Рэнэсансу было шэсць разнавіднасцяў трамбона, і ў XVI стагоддзі яны занялі сваю нішу на хорах у саборы. Неўзабаве трамбон быў заўважаны венецыянцамі — кампазітары сабора святога Марка Антонія і Джавані Габрыэлі стварылі хоры з трамбонам. Потым і ў іншых краінах Еўропы кампазітары напісалі пералажэнні для інструмента. Моцарт не мог абйсціся без яго ў сваім вялікім Рэквіем: трамбон там сімвалізуе голас Бога. Менавіта рэквіем Моцарта “TUBA MIRUM”, удакладніў музыказнаўца, і даў назву мінскаму канцэрту.

У гонар 500-годдзя беларускага кнігадрукавання і 500-годдзя Рэфармацыі ў праграме быў прадстаўлены старажытны твор, расшуканы Святленай Немагай і Аляксеем Фраловым у Віленскіх архівах — сярод калекцый з беларускіх Барунаў, Гародні ды Літвы. Музычны твор XVIII стагоддзя з тэрыторыі цяперашняга Вернядзвінскага раёна быў названы “Духавой сімфоніяй з Палаччыны”. Яго выканаў канцэртны аркестр “Няміга” пад кіраўніцтвам Аляксея Сасноўскага.

Абедзве праграмы, арганізаваныя Аляксеем Фраловым, выклікалі гарачыя апладысменты публікі. Прафесар Жак Мажэ ўразіў віртуозным выкананнем на трамбоне як старадаўніх, так і сучасных блюзавых мелодый.

ВЕСТКІ

Разам з сябрамі

Карына Аляксандрава

Госці з літоўскай Клайпеды павіншавалі з 96-годдзем Беларускай дзяржаўнай ўніверсітэту

Амаль 40 гадоў таму ледзь не стаў студэнтам Белдзяржуніверсітэта цяперашні Ганаровы консул Беларусі ў Клайпедзе, старшыня Беларускай суполкі “Крыніца” Мікалай Логвін. Аднак жаданне быць мараком аказалася мацнейшым, і ён закончыў Ленінградскую дзяржаўную марскую акадэмію імя Макарава. І усё ж такі да вядучай беларускай вучэльні ён захаваўся ў сэрцы Мікалая Аляксеевіча вельмі цёплым пацукі. А некалькі гадоў таму клайпедскія беларусы пасябравалі з артыстамі заслужанага ансамбля танца БДУ “Крыжачок”. Беларускі гурт два разы ўдзельнічаў у Днях нацыянальных культур літоўскага горада. Цяпер жа павіншаваць Беларускі дзяржуніверсітэт з днём нараджэння былі сустрэцца з сябрамі ў Мінск прыехалі клайпедчане.

У святочным канцэрте да 96-годдзя Белдзяржуніверсітэта на адной сцэне з “Крыжачком” выступілі дзіцячы ансамбль танца БДУ “Літарніка” і вальковы ансамбль “Лель” з Клайпедыскага гарадскога моладзеванага цэнтру.

У Мінск з Клайпеды прыехалі таксама дырэктарка Цэнтру нацыянальных культур горада Алена Бутквічэне і кіраўніца праектаў Таццяна Конанава. Яшчэ да пачатку канцэрта яны сустрэліся з дырэктаркай Рэспубліканскага цэнтру нацыянальных культур Волгагі Антоненкай і падпісалі дамову аб супрацоўніцтве паміж установамі. Такая ж дамова была заключана паміж РЦНК і беларускай суполкай “Крыніца” горада Клайпеды.

ПЛАНЕТА ПАЗТАЎ

Дыялог праз гады

У Купалаўскім музеі адкрылася выстава “Два Яны. Сустрэча ў Мінску”, прысвечаная народным паэтам Беларусі ды Латвіі Янку Купалу і Яну Райнісу

Марыя Ліпень

На рабочым сталі Янкі Купалы заўсёды знаходзіліся партрэт Яна Райніса. Што яднала паэтаў? Чым яны былі цікавыя адзін аднаму? Для культуры, літаратуры таго часу былі ўласцівыя дэмакратычная барацьба ідэй, мастацкія новацы, у творчасці многіх пісьменнікаў панавалі дух нацыянальнага адраджэння. Ян Райніс, займаючы высокія дзяржаўныя пасады ў Латвіі, вядомы быў і сваёй вялікай прыхільнасцю да беларускай мовы, як дэпутат Сейму Латвіі адстойваў правы беларускага насельніцтва, падтрымліваў беларускія школы і гімназіі.

У знак вялікай удзячнасці латышскаму паэту за ягоны гуманізм Янка Купала запрасіў Яна Райніса прыняць удзел у міжнародным навуковым форуме — Акадэмічнай канферэнцыі па рэформе беларускага правапісу і азбукі, якая праходзіла ў Мінску ў лістападзе 1926 года. Да таго ж у 1924-м Райніс садзейнічаў пастаноўцы камедыі “Паўлінка” ў Нацыянальным тэатры Латвіі. Разам з Райнісам Мінск наведалі дацэнт Латыўскага ўніверсітэта Эрнэст Блес, дырэктар Беларускай гімназіі ў Люцыне Уладзімір Пігулеўскі, рэдактар газеты “Голас Беларусі” Кастусь Езавітаў. Сведкай тагачаснай знаваў сустрэчы

апынуўся Вацлаў Ластоўскі, які ў сваіх успамінах згадвае прыезд Яна Райніса на мінскі вакзал, размяшчэнне гасця ў гатэлі “Эўропа”.

Загадчыца аддзела навукова-экспазіцыйнай і выставачнай работы Купалаўскага музея Марыя Бартоўка звяртае ўвагу: Ян Райніс любіў фатаграфавання. Падчас прыезду ў Мінск ён пабываў у атэлье мастацкай фатаграфіі “Трудколлектив” на вуліцы Савецкай, 73. Здымак невядомага аўтара рыжскаму музею паэта падарыў паэт і перакладчык Язэп Пушча. Беларускія музейшчыкі мяркуюць, што магчыма, і ў Мінску ў кагосьці захоўваецца падобны здымак. Экспанаты, што дэманструюцца на мінскай выставе, безумоўна, належалі кожнаму з паэтаў асабіста. І ў той жа час яны ствараюць карціну іх даўняй сустрэчы ў так званым “доме пад таполяй”. Вядома, што Ян Райніс падчас канферэнцыі гасцяваў у Купалавым доме. Здаецца, паэты ўсяго на хвіліну пакінулі пакой. Вось і стол — серваваны: нібыта за ім пільны гарбаты ці каву.

Прыцягваюць увагу й асабістыя рэчы паэтаў: халаты, кардыган, шаўковы шалік, капалюш. Між іншым, пра купальны касцюм Яна Райніса кажуць: цяпер такі фасон — адзін з самых брэн-

Адрывыцы выставы ў Купалаўскім музеі

Ян Райніс з беларускімі пісьменнікамі. 1926 г.

давых у Латвіі. Пацверджанне сяброўства паэтаў: кніга Янкі Купалы “Безназоўнае”, уласнай рукой падпісаная паважанаму гасцю. Звяртае ўвагу і карціна мастака Мікалая Гусева, напісаная ў 1959 годзе па просьбе “Купаліхі”, Уладзіслава Францаўна Луцэвіч: Райніс і Купала ў доме беларускага Песняра.

Чаму Ян Райніс так хіліўся да Беларусі? Даследчыкі ведаюць: маці паэта Дарта Плікшанэ, з роду Грыкоўскіх, мела беларускія родавыя карані. Пахавана ў Віцебску. Навізна выставы ў тым, што яна

Рыта Мэйнертэ распавяла пра тое, што першая выстава праекта — “Два Яны. Сустрэча ў Рызе, якая не адбылася” — ладзілася ў верасні ў рыжскім Музеі Райніса і Аспазіі. У Мінск, зразумела, прывезена толькі частка экспанатаў з той багатай калекцыі. Калі адкрывалася выстава, то Амбуладар Латвіі ў Беларусі Мартыньш Вірсіс падкрэсліў важнасць рэалізацыі такога праекту ў Беларусі менавіта напярэдадні святкавання 100-годдзя незалежнасці Латвіі: юбілей будзе адзначацца 18 лістапада 2018 года. На думку дыпламата, Купалу і Райніса паводнавае іх ідэалізм, вера ў гуманізм. Гэта акраз тое, што паstryяны эпохі. Падкрэслівае важнасць сяброўства: паміж паэтамі ў прыватнасці ды між народамі ўвогуле. Стасункі паміж Янкам Купалам і Янам Райнісам служаць і прыкладам для паглыблення добрасуседскіх стасункаў.

Вось такі ўнікальны падарунак зроблены супрацоўнікамі Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы ды іх калегамі з Латвіі вялікаму колу аматараў беларускай культуры і літаратуры. Шырокі розгалас пра мінскую выставу “Два Яны” яшчэ напярэдадні, а рыжскім гледачком экспазіцыя ўжо ацэнена высока. Дырэктар Асацыяцыі мемарыяльных музеяў Латвіі

Вось такі ўнікальны падарунак зроблены супрацоўнікамі Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы ды іх калегамі з Латвіі вялікаму колу аматараў беларускай культуры і літаратуры. Шырокі розгалас пра мінскую выставу “Два Яны” яшчэ напярэдадні, а рыжскім гледачком экспазіцыя ўжо ацэнена высока. Дырэктар Асацыяцыі мемарыяльных музеяў Латвіі

АДКРЫТЫЯ СЭРЦЫ

Жыццё па законах дабрыні

Іван Івануа

Пажылыя і цяжкахворыя людзі ў Беларусі не застаюцца без увагі з боку грамадства

Супрацоўнікі рэгіянальных тэрытарыяльных цэнтраў сацыяльнага забеспячэння насельніцтва цяпер маюць магчымасць прайсці ў Мінску комплексную падрыхтоўку ды павучыцца, як прафесійна дглядаць пажылых і цяжкахворых людзей. Першымі слухачамі курсаў былі сабраўнікі з Брэста, Віцебска, Рэчыцы, Кобрына, Баранавіч, Іўя, Наваполацка і Паставаў. Супрацоўнікі цэнтраў, інтэрнатаў атрымалі адпаведныя веды, навыкі на базе Беларускага пратэзна-артэпедычнага аднаўленчага цэнтра ў Мінску. Курсы адбыліся дзякуючы малому гранту праекта “Польская дапамога”, ініцыятарамі добрай справы сталі Сацыяльна-дабрачынная ўстанова “Цэнтр актыўнага даўгажывання” і новая Школа прафесійнага дгляду “Азбука клопату” — яна створана энтузіястамі толькі восенню 2016 года.

Кіраўніца школы Алена Марыгероўская нагадвае: цяпер у свеце фіксуецца рост працягласці жыцця, а значыць і так званая старэнне насельніцтва. Большае й захворванню, якія патрабуюць працяглай рэабілітацыі. Многія людзі маюць патрэбу ў штодзённым дглядзе. Новая праграма й скіраваная на тое, каб даць прафесійныя інструменты пачаткоўцам-спецыялістам па дглядзе, павысіць кваліфікацыю тых, хто ўжо працуе. Першыя лекцыі для супрацоўнікаў рэгіянальных цэнтраў прайшлі на бязвыплатнай для іх аснове. Алена Марыгероўская пераканана: трэнінгі пашыраюць магчымасці ўзаемадзейня паміж дзяржаўнымі й камерцыйнымі арганізацыямі, даюць выдатную перспектыву для далейшага супрацоўніцтва.

Курсанты асвойвалі практыку дгляду, вучыліся аказваць даўрачэбную дапамогу, працаваць са спецабсталяваннем. Яны атрымалі веды пра этыку і псіхалогію пабудовы паспяхова камунікацыі з асаблівым чалавекам, яго сваякмі. Праграму выкадалі эксперты-спецыялісты з багатым до-

Аказваць дапамогу трэба ўможаць

сведам: псіхалагі, фізіятэрапеўты, спецыялісты па рэабілітацыі ды геранталогі, неўролагі.

Наступныя падобныя курсы пройдуць напрыканцы лістапада, і паўдзельнічаць у іх змогуць усе ахочыя. Школа прафесійнага дгляду “Азбука клопату” плануе навуачны спецыялістаў з сферы суправаджэння, людзей, якія жадаюць атрымаць новую спецыяльнасць, сваякоў цяжкахворых і пажылых людзей на платнай аснове. Алена Марыгероўская

ўдакладніла, што галоўныя мэты спецыялісты па рэабілітацыі паслуг па патражэнным дглядзе, дапамога людзям у рэабілітацыі пасля цяжкіх хвароб і траўмаў. Яшчэ адна гуманная мэта — прадаўжэнне й паляпшэнне якасці жыцця цяжкахворых людзей і людзей з абмежаванымі магчымасцямі, стварэнне “жывой” супольнасці прафесіяналаў, якія аказваюць дгляд. Такім чынам у Беларусі фарміруецца высокая культура дгляду асаблівых людзей.

ВЕСТКІ

Перажыта і асэнсавана

Рыгор Арэшка

У Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры прэзентавалася кніга дакументальных апавесцяў Сяргея Грахоўскага “19 лет”

Музей літаратуры — гэта месца, дзе ўзаемадзейнічаюць, гарманічна суіснуюць проза і паэзія, гісторыя і сучаснасць. Нядаўна ладзілася чарговая вечарына з серыі праектаў “ЛітЭарт”: з нагоды 110-х угодкаў Алеся Звонака і 115-х угодкаў Язэпа Пушчы. Яны абодва — ахвяры палітычных рэпрэсій, вымушаны былі адбываць пакарэнне за тое, чаго не рабілі, вярнуліся на Бацькаўшчыну праз доўгія гады. Падчас імпрэзы прэзентавалася і дакументальная аповесць аўтабіяграфічнага зместу Сяргея Грахоўскага “19 лет”. Аўтар узгадае сваё жыццё ў лагерах і ссылках, дзе правёў 19 гадоў. Пісьменнік лічыў галоўным абавязкам у жыцці — расказаць пра свой час, сваё сучасніку, сяброў, якія назавуць засталіся малядымі. Прэзентавала кнігу дачка пісьменніка, Таццяна Грахоўская.